

ter fra Forskningsministeriet, Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Kommunernes Landsforening har deltaget som observatører i udvalget.

Udvalget blev nedsat i 1995 på baggrund af rapporten »Info-samfundet år 2000«, som i 1994 blev afgivet af Lone Dybkjær og Søren Christensen på regeringens foranledning. Rapporten fastslog, at bibliotekerne også i fremtiden – hvor elektroniske værker i stigende omfang overtager tidsskriftets og bogens rolle – må kunne varetage en central formidlingsfunktion ved at stille offentligtgjort information til rådighed for alle borgere og hjælpe med at navigere gennem den stadig voksende informationsstrøm.

På denne baggrund lagde rapporten op til, at Kulturministeriet skulle iværksætte et udredningsarbejde om bibliotekernes opgaver og vilkår i informationssamfundet. UBIS-udvalget fik herefter til opgave at behandle følgende problemstillinger:

- En revidering af biblioteksbegrebet: Det traditionelle biblioteks ændrede betydning som følge af, at befolkningen i stigende omfang kan hente informationer direkte fra kilden gennem elektroniske netværk.
- Biblioteket i lokalsamfundet: Folkebibliotekernes rolle som center for offentlig information, kulturcenter og borgerskranke.
- Ophavsretlige spørgsmål i forbindelse med bibliotekernes formidling af elektroniske værker.
- Biblioteksvæsenets organisation: Opgavefordeling og samarbejdsformer mellem folkebiblioteker, centralbiblioteker og forskningsbiblioteker.
- Betalingsordninger: Afgrænsning af området for vederlagsfri biblioteksydelser over for områder med eventuel brugerbetaling.
- Udarbejdelse af forslag til ændring af Pligtafleveringsloven.

Udvalget afgav en delbetænkning om pligtaflevering i 1996. Delbetænkningen har dannet grundlag for Lov om pligtaflevering (lov nr. 423 af 10. juni 1997).

Hovedbetænkningen belyser, hvilke muligheder og udfordringer medieudviklingen og informationssamfundet vil stille bibliotekerne overfor med hensyn til formidling af litteratur og anden information til forskning, uddannelse, erhvervsliv og kulturel udvikling inden for en tidshorisont på 10-20 år.

På baggrund af disse analyser introducerer betænkningen et nyt biblioteksbegreb – det udvidede biblioteksbegreb – hvor biblioteket både fungerer som et fysisk sted for kultur- og informationsformidling med udgangspunkt i de materialer og elektroniske informationsressourcer, der kan stilles til rådighed på stedet, og som det elektroniske bibliotek, hvor bibliotek-

kets forskellige serviceydelser udbydes direkte til brugeren via Internet.

Med afsæt i det udvidede biblioteksbegreb fremkommer betænkningen med en række forslag og anbefalinger vedrørende bibliotekernes lovgrundlag, biblioteksvæsenets organisation og finansieringsgrundlag:

- Folkebiblioteksloven bør ændres således, at bibliotekerne forpligtes til at stille et rimeligt udsnit af musikmaterialer, videogrammer, netbaserede materialer og multimedieprodukter til rådighed for borgerne.
- Borgernes frie adgang til landets biblioteker uanset bopælskommune – den såkaldte »frie låneret« - bør udvides til at omfatte alle materialer, som bibliotekerne råder over.
- Der bør indføres mellemkommunal betaling for fremmedkommunal biblioteksbenyttelse.
- Der bør indføres et betalingsprincip i bibliotekernes lånesamarbejde, således at de låntagende biblioteker betaler de långivende biblioteker for lån efter en nærmere fastlagt takst. De statslige overbygningsbiblioteker undtages fra at modtage betaling, idet deres forpligtelser i forhold til bibliotekernes lånesamarbejde i øvrigt bør præciseres.
- Et flertal i udvalget anbefaler, at alle biblioteker bør få hjemmel til at opkræve vederlag hos brugerne i de tilfælde, hvor der til en ydelse er knyttet særlige forbrugsafgifter til en leverandør eller rettighedshaver.
- Et flertal i udvalget anbefaler endvidere, at kommunerne får hjemmel til at indføre betalingskort samt brugerbetaling for udlån, dog ikke for udlån af bøger.

Herudover indeholder betænkningen en række forslag om ændringer i ophavsretsloven, der tager sigte på at lette rettighedsklareringen for bibliotekernes anvendelse af de nye medier.

UBIS-udvalget påpeger, at det vil være meget uheldigt, såfremt bibliotekernes muligheder for at formidle de nye værkstyper begrænses, fordi man ikke kan finde egnede og tidssvarende ordninger for klarering af rettigheder. Udvalget anbefaler derfor, at de ophavsretlige problemstillinger drøftes med kredsen af rettighedshaverne.

Kulturministeriet har afholdt en række møder med repræsentanter for rettighedshaverorganisationerne og biblioteksverdenen.

Ved drøftelserne har rettighedshaverne udtrykt stor interesse for og vilje til at imødekomme bibliotekernes behov for smidige aftale- og vederlagsordninger på filmområdet og multimedieområdet. Det er derfor ministeriets opfattelse, at intentionerne i det forelig-